

Geknutsel met de gemeentewet

De gemeentewet is sinds de dualisering in maart 2002 onwaarschijnlijk vaak gewijzigd: meer dan vijftig keer. Op 1 juli van dit jaar waren bovendien nog eens achttien wetsvoorstellen aanhangig die veranderingen in de gemeentewet impliceren. Deze gegevens staan in een artikel van Wytze van der Woude (Universiteit Maastricht) in het binnenkort te verschijnen jaarboek 2013 van de Vereniging van Griffiers. Het zijn even fascinerende als bizarre cijfers. Een overzichtelijke wet die louter bestuurlijke verhoudingen regelt, wordt vijf keer per jaar veranderd. Alsof er steeds nieuwe maatschappelijke problemen opduiken die met aanpassingen van de gemeentewet bestreden kunnen worden.

Van der Woude rapporteert ook dat zes van die aanhangige wetsvoorstellen afkomstig zijn van Kamerleden. Die profileren zich graag op een artikeltje in de gemeentewet. Met alle respect voor het werk van Kamerleden blijft het toch ontluisterend op welk micro-niveau zij zich soms begeven. Zo ligt er een voorstel om raadsleden die vaak afwezig zijn te korten op hun vergoeding. Van de 9.000 raadsleden gaat het om een vijftal gevallen en voor die 0,05% maakt een Kamerlid een initiatiefvoorstel. Alsof er geen echte problemen zijn. Een van die zes voorstellen is inmiddels door de Senaat verworpen: het plan om het aantal raadsleden te verminderen. Waarschijnlijk kon het Kamerlid geen argumenten voor zijn voorstel vinden want die ontbraken, zoals ook de Raad van State in zijn advies verbaasd constateerde. En er ligt ook nog een voorstel dat gemeenten verplicht parkeren per minuut af te rekenen in plaats van per langere tijdseenheid. Dit soort bedilzucht suggereert dat er Kamerleden zijn met te weinig werk en een extreem wantrouwen tegenover lokale volksvertegenwoordigers.

Minder fröbelig maar wel even overbodig zijn veel wijziging die de minister van BZK voorstelt. In de zogeheten verzamelwet waarover de Kamer zich nu buigt, wordt weer veel centraal geregeld wat decentraal al gebeurt of op een andere wijze invulling krijgt. De ontembare regelzucht en de "one-size-fits-all"-mantra van BZK staan natuurlijk haaks op het beginsel van lokale autonomie en suggereren een alomvattende wijsheid, die juist dagelijks wordt weerlegd. Bijvoorbeeld de bepalingen dat het college het recht heeft zich uit te spreken over initiatiefvoorstellen van raadsleden of dat een wethouder adviseur van de vertrouwenscommissie kan zijn. Allebei zijn vrijwel overal staande praktijk en voor situaties waarin het niet gebeurt, zijn er goede argumenten. Laat dat toch aan gemeenten.

Bepaald schadelijk is het voorstel om de burgemeester een grotere rol te geven bij de collegeformatie. Vlak voor de laatste verkiezingen liepen burgemeesters zich massaal warm om als formateur aan de slag te gaan. Bijna nergens bleken raden daar een behoefte aan te hebben. Er zijn ook geen indicaties dat daardoor problemen zijn ontstaan. De "Wichtigmacherei"-lobby van de burgemeesters is echter succesvol geweest. Helaas ontstaan door de voorgestelde wetswijziging juist problemen. Hoe groter de rol van de burgemeester in de formatie, des te meer wordt hij "van het college". En des te lastiger wordt zijn voorzitterschap van de raad. Hoe moet de oppositie geloven dat de raadsvoorzitter neutraal is, als deze nadrukkelijk gebonden is aan een akkoord met de coalitie-partijen? Dat worden jaarlijks weer een paar vallende burgemeesters extra.

De gemeentewet is een verzameling merkwaardige bepalingen, gestolde belangen en overbodige regelingen waarvan het lokaal bestuur steeds meer last krijgt. Hoog tijd voor een moratorium om de komende tien jaar de gemeentewet niet meer te veranderen. Met één uitzondering, als erkenning van lokale autonomie: invoering van een experimenteerartikel dat een gemeente de mogelijkheid geeft bepalingen uit de gemeentewet buiten werking te verklaren.

Marcel van Dam

SC, 8 oktober 2013